

КАРИБСЬКА КРИЗА 1962 РОКУ І АМЕРИКАНО-РАДЯНСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ

Карибська криза – подія виняткова в глобальній політичній, дипломатичній і військовій історії другої половини ХХ століття. Явища такого порядку, як це, з бігом часу розкривають дедалі нові і нові свої грані, невідомі або не до кінця зрозумілі сучасникам.

Карибська криза стала, мабуть, найгострішим і небезпечнішим епізодом холодної війни, яку впродовж 40 років вели СРСР і США. Пік конфлікту припав на другу половину жовтня 1962 року. Сама криза визріла як результат антикубинської політики Білого дому, що намагався не допустити «відходу» Острова Свободи з-під контролю Вашингтона. ЦРУ і Пентагон готували низку замахів на Фіделя Кастро та інших лідерів революції, в результаті якої 1959 року було зметено проамериканську диктатуру Батісти, планували вторгнення на Кубу.

Отже, події жовтневих днів 1962 р. – це перша і, на щастя, єдина в нашій історії термоядерна криза. Одні вважають, що її причини носили військовий характер: СРСР прагнув зменшити дисбаланс в кількості ядерних боеголовок. Інші називають політичні причини: прагнення США не допустити розповсюдження комунізму на Західну півкулю. В даний час достатньо поширена думка, що основною причиною Карибської кризи було взаємне недовір'я. Підкреслюються цивілізаційні відмінності між двома наддержавами, нездатність керівництва адекватно оцінити наслідки власних рішень, реакцію протилежної сторони на підставі цих відмінностей [1, с. 327].

Що стосується суті «холодної війни», то сьогодні більшість вітчизняних і зарубіжних дослідників сходяться в тому, що вона означала політичну, ідеологічну, економічну і локальну військову конфронтацію двох антагоністичних систем – капіталістичної і соціалістичної (а в рамках цих систем – передусім США і СРСР), в стані якої вони перебували всі післявоєнні десятиріччя аж до виходу 80-х років і яка по ряду причин, на щастя, не переросла в третю світову війну [2, с. 225].

Можна без перебільшення називати Карибську кризу подією світового значення. У 1962 році впритул зіткнулися інтереси двох наддержав – представників двох частин світу, і ніхто не міг напевно знати, чим могло закінчитися це зіткнення. Адже у разі відмови обох сторін від розв'язання конфлікту мирним шляхом, мала б місце ядерна війна, наслідки якої були б жахливі.

Відомо, що до 1960 року ядерні арсенали сторін досягли розміру:

- США: приблизно 6000 боеголовок;
- СРСР: приблизно 300 боеголовок.

Як можна помітити, різниця в кількості стратегічної наступальної зброї величезна. Але, очевидно, ядерний паритет був вже тоді, так як

паритет існує тоді, коли кожен сторону стримує від нанесення першого стратегічного удару усвідомлення того, що за подібним нападом піде удар відплати, який нанесе неприйнятну шкоду нападнику. Роберт Макнамара, що очолював міністерство оборони США в період з 1961 по 1968 роки, сказав: «...ядерний паритет, я упевнений, існував ще в жовтні 1962 року під час кубинської ракетної кризи. У Сполучених Штатах в той час було, приблизно, п'ять тисяч стратегічних боезарядів в порівнянні з радянськими трьома сотнями. Незважаючи на перевагу сімнадцяти до одного на нашу користь, одне розуміння того, що, хоч подібний удар і зруйнує Радянський Союз, але десятки його ракет вцілють і полетять на Сполучені Штати, втримало нас навіть від розгляду можливого ядерного нападу на СРСР» [4, с. 72].

Отже, війна в плани сторін не входила, але можливість атаки, як останнього аргументу, не можна було відкидати. Факт, що у разі ескалації подій на Кубі і подальшого обміну ядерними ударами переможців і переможених просто б не залишилося.

Більше того, у разі виживання деякої частини населення і командного складу, країнам-учасникам конфлікту довелося б в корені переглянути свою зовнішню політику. З високорозвинених індустріальних країн-лідерів своїх блоків вони б перетворилися у вічних споживачів економічної допомоги, нездібних до самостійного розвитку внаслідок повного руйнування індустрії, інфраструктури, агропромислового комплексу, загибелі 90 % працездатного населення і ураження частини, що залишилася, радіацією [3, с. 67].

Змінилася б сама структура взаємовідносин між країнами, утворилася б нова система міжнародних відносин, світ би став мультиполярним. А нащадкам, що вижили, представників країн, що розв'язали війну, ще довго б пригадували, як їх предки мало не знищили людство.

Але війни не сталося, СРСР і США пішли на взаємні поступки, і, по суті, після Карибської кризи наступила перша відлига у відносинах між ними. Неважливо, що вона була недовгою, і потім пішли роки безглузлого протистояння, головне, що це був перший крок до закінчення «холодної війни».

Список використаних джерел

1. Дюррозель Ж. Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів / пер. з фр. Є. Марічева, Л. Погорелової, В. Чайковського. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. – 903 с.
2. Советская внешняя политика в годы «холодной войны» (1945–1985). – М.: Международные отношения, 1995. – 510 с.
3. Фурсенко А. А. Карибский кризис 1962 р. / А. А. Фурсенко // Новая и новейшая история. – 1998. – № 5. – С. 66–72.
4. Фурсенко А. А. Карибский кризис 1962 р. Новые материалы / А. А. Фурсенко // Новая и новейшая история. – 1998. – № 6. – С. 66–76.